

РОЛЬ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТІВ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ДИКИХ ПТАХІВ

Реформа збереження біорізноманіття і реформа управління природоохоронними територіями для збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, які стартували у 2024 і 2025 році передбачають реалізацію ряду завдань, зокрема, створення мережі реабілітаційних центрів для диких тварин.

Формуванню сприятливих умов для виживання раритетних видів птахів у нових умовах на сьогодні визначено як важливий елемент стратегічного розвитку територій і об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) і набуло поширення в Україні з середини 2000 років. Нині в різних регіонах України функціонують: притулок для птахів та дрібних тварин "Місячна Долина" (Київ, Житомир), зимувальні центри для екзотичних птахів, центр реабілітації диких птахів, реабілітаційний центр для птахів «Вільні крила», центр реабілітації та реінтродукції диких тварин "Галицький" (с. Крилос, Івано-Франківська обл.) та інші.

Центри реабілітації диких птахів відіграють важливу роль у збереженні орнітофауни України. Вони виконують функції порятунку поранених та ослаблених особин, відновлення їх життєвих функцій і повернення до природного середовища існування, попередження зменшення чисельності популяцій та зникнення рідкісних видів птахів, відіграють важливу просвітницьку роль, привертаючи увагу громадськості до проблем охорони птахів та впливу людської діяльності на їхнє існування. Особливої актуальності така діяльність набуває в умовах трансформації ареалів через господарську діяльність, кліматичні зміни, урбанізацію та воєнні дії [1; 5].

Об'єкти природно-заповідного фонду, які є біологічними центрами регіональних екологічних мереж та включені до біосферних резерватів є територіями, що найкраще відповідають умовам для постійного чи тимчасового утримання представників дикої орнітофауни. Така практика уже є, зокрема, у Карпатському національному природному парку функціонує реабілітаційний центр, де лікують та доглядають за хижими птахами (совами, яструбами та орлами). Аналогічний напрям роботи реалізується у Національному природному парку «Синевир», де створено умови для утримання та поступової реадaptaції птахів до природних умов [2; 3].

Більшість об'єктів ПЗФ проводять діяльність спрямовану на збереження рідкісних і зникаючих видів птахів, зокрема, біологічний моніторинг, створення охоронних зон навколо гнізд, збереження місцезнаходження раритетних видів птахів. Особливо цінні ділянки в межах природоохоронних територій зосередженні поблизу водних об'єктів та водно-болотних угідь, в природних лісах, пралісах та квазіпралісах тощо.

В умовах війни зростає потреба в реабілітаційних центрах для диких птахів через знищення або пошкодження біотопів, шумове навантаження та забруднення довкілля, що призводять до збільшення кількості постраждалих тварин [4; 5].

Отже, ініціатива створення мережі реабілітаційних центрів для диких тварин в межах реформи управління природоохоронними територіями є важливим інструментом впровадження принципів збереження популяцій диких птахів на належному рівні відповідно до екологічних і науково-культурних потреб; враховуючи рекреаційні вимоги й адаптацію видів дикої орнітофауни. Водночас, включення до завдань реформи управління природоохоронними територіями розділу щодо створення мережі реабілітаційних центрів для диких тварин як елементу виконання вимог на шляху європейської інтеграції дозволить залучити міжнародну фінансову та консультативну допомогу і державну підтримку для створення притулків для птахів.

1. BirdLife International. European Red List of Birds 2021. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021.
2. Карпатський національний природний парк. Офіційний сайт. URL: <https://cnnp.if.ua>
3. Національний природний парк «Синевир». Офіційний сайт. URL: <https://npp-synevyr.net.ua>
4. Newton I. The Migration Ecology of Birds. Academic Press, 2010.
5. Генсірук С. А., Ситник К. М. Вплив воєнних дій на стан природних екосистем України. Екологічні науки. 2023. №4. С. 5–14.